

ПОКРАЩЕННЯ ПРАКТИКИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Тетяна Томаш

Радник з банківських питань проекту "Корпоративне управління в банківському секторі України" Міжнародної Фінансової Корпорації

Має 10-річний досвід роботи в банківському секторі України. З 1995 р. працювала в одному з найбільших українських банків, з 1999 по 2005 рр. працювала банківським аудитором у PricewaterhouseCoopers. З квітня 2005 року працює в проекті «Корпоративне управління в банківському секторі України». Має міжнародний бухгалтерський сертифікат (ACCA). Закінчила Черкаський банківський коледж за спеціальністю «Банківська справа» та Київський державний торговельно-економічний університет за спеціальністю «Облік і аудит в банках».

Олена Свечнікова

Радник з юридичних питань проекту "Корпоративне управління в банківському секторі України" Міжнародної Фінансової Корпорації, кандидат юридичних наук

Закінчила Інститут міжнародних відносин, магістр з міжнародних економічних відносин, та захистила кандидатську дисертацію в Національному університеті ім. Т. Шевченка. Працювала юридичним консультантом у Державній податковій адміністрації. З 2000 по 2003 рр. — в Ощадбанку, включаючи проект TACIS (2001 р.) щодо реструктуризації банку. З лютого 2004 року приєдналася до IFC. Була співавтором Дослідження рівня корпоративного управління в банківському секторі України. З лютого 2005 року працює в проекті "Корпоративне управління в банківському секторі України".

Для українського банківського сектору залучення іноземних кредитів або інвестицій є одним з найкращих способів отримання більш дешевого капіталу. Однак, іноземні інвестори очікують побачити інформацію та структуру у знайомому та зрозумілому їм форматі, зокрема щодо чіткої та нормально функціонуючої системи управління, розкриття фінансової інформації, належної практики прозорості та надійного управління ризиками.

На сьогоднішній день завдяки впливу ринкових сил, таких як підвищення конкуренції (як з боку національних, так і з боку іноземних гравців), збільшення активності інвестиційних фондів як альтернативних джерел фінансування тощо, українські банки вимушені вживати заходів щодо покращення практики корпоративного управління. Для українського банківського сектору залучення іноземних кредитів або інвестицій є одним з найкращих способів отримання більш дешевого капіталу. Однак, іноземні інвестори очікують побачити інформацію та структуру у знайомому та зрозумілому їм форматі, зокрема щодо чіткої та нормально функціонуючої системи управління, розкриття фінансової інформації, підготовленої згідно з Міжнародними Стандартами Фінансової Звітності (МСФЗ), належної практики прозорості та надійного управління ризиками.

За таких обставин українські банки все більше уваги приділяють приведенню власної практики корпоративного управління у відповідність до найкращих міжнародних стандартів.

ДУМКА ДИПЛОМАТА

«Після Помаранчевої революції у світі спостерігається підвищений інтерес до інвестування в Україну, тому для банків зараз ідеальний час для покращення своїх міжнародних відносин та інтеграції до міжнародного ринку капіталу. Для цього необхідне дотримання міжнародних стандартів. Очевидно, що банки, які покращують стандарти корпоративного управління, мають кращі можливості щодо залучення іноземного капіталу. Саме цей доступ до капіталу визначить переможців у банківському секторі України».

Крістіан Феслер

*Надзвичайний і повноважний
посол Швейцарії в Україні
25 травня 2005 р.*

ttomash@ifc.org
esvechnikova@ifc.org
Тел.: (044) 490-64-00

Заходи, до яких вдаються банки з метою впровадження найкращої практики корпоративного управління

Достатність капіталу. Майже усі українські банки дотримуються законодавчих вимог щодо розміру статутного капіталу — 7 мільйонів євро (норматив чинний з 1 січня 2006 р.) та 10% адекватності капіталу. Фактично, багато банків намагаються збільшити капіталізацію для того, щоб збільшити обсяг активів та отримати більшу частку ринку. Однак, деякі банки замість того, щоб збільшувати реальний притік грошових коштів до банку, створюють ілюзію збільшення капіталу за допомогою бухгалтерських схем. Найбільш популярним способом збільшення капіталу “на папері” є переоцінка основних засобів.

Підготовка фінансової звітності. Згідно з Законом України “Про банки та банківську діяльність”, банки зобов’язані готувати фінансову звітність відповідно до Національних стандартів (принципів) бухгалтерського обліку. Нормативні акти НБУ чітко визначають зміст річного звіту та фінансової звітності. Крім зазначеного вище, провідні українські банки готують окремий пакет фінансових звітів відповідно до МСФЗ, аудиторську перевірку яких здійснюють міжнародні аудиторські фірми.

У сфері визнання доходу. Всі банки використовують один і той самий принцип нарахування при визнанні доходів, однак на практиці існує значна різниця між фінансовою звітністю, підготовленою згідно з українськими та міжнародними стандартами. Наразі все ще існують декілька механізмів відстрочки визнання доходів в майбутніх періодах (наприклад, переоцінка фінансових інструментів згідно з їх справедливою вартістю).

Управління активами та пасивами і практика управління ризиками. За ініціативою регуляторів від банків вимагається формалізувати практику управління ризиками через створення Комітету з управління активами та пасивами, Кредитного та Тарифного комітетів. Всі ці заходи є дуже важливими та вимагають ефективного нагляду з боку Правління. Ці кроки дозволяють банкам зрозуміти, оцінити та передбачити вплив ринкових та кредитних ризиків.

Оскільки для банківської галузі характерним є високий рівень державного нагляду, основні заходи, до яких вдалися банки для застосування найкращої практики, були здійснені під тиском регулятора.

Заходи, здійснені регулятором для покращення корпоративного управління

Національний банк України здійснив багато кроків на підтримку корпоративного управління в українській банківській системі, які можна розподілити за такими трьома категоріями:

- а) прозорість;
- б) зовнішній нагляд за діяльністю банків;
- в) оперативні коригувальні заходи.

Стандарти прозорості та розкриття інформації також є важливими складовими досконалого механізму корпоративного управління. Стандарти звітності та бухгалтерського обліку в Україні були підсилені з метою приведення у відповідність до міжнародної найкращої практики. Однак у вимогах щодо розкриття інформації, згідно з прийнятим в Україні варіантом міжнародних стандартів, є багато прогалин, зокрема в галузі стратегій управління ризиками та параметрів ризиків, концентрації ризиків, оцінки фінансових інструментів, розкриття інформації про реальних власників та політики винагород тощо. Таким чином, слід здійснити подальший перегляд стандартів розкриття інформації, та врахувати вимоги, встановлені найкращою практикою корпоративного управління. Зараз, із появою на ринку міжнародних гравців, які вимагають об’єктивного аналізу інформації, такі зміни у стандартах розкриття інформації та прозорості є дуже важливими.

Механізм зовнішнього нагляду¹ за діяльністю банків також активно застосовується у процесі моніторингу змін фінансової позиції та результатів, достатності капіталу, а також загальної ефективності та відповідності управлінської практики банків. Крім того, НБУ публікує кварталні фінансові показники банків у періодичному виданні “Вісник НБУ”.

Варто також зазначити, що проект змін до Закону “Про банки та банківську діяльність” № 3669 містить важливі положення щодо покращення корпоративного управління в банківському секторі, які зокрема стосуються виявлення реальних власників банків (встановлення до них спеціальних вимог) та організації зовнішнього аудиту банків.

Зміни, що стосуються виявлення реальних власників та контролерів банку (осіб, які справляють значний вплив на прийняття рі-

¹ Зокрема, надання банками НБУ кварталних та річних звітів, а також щоденних балансів з метою перевірки дотримання нормативів діяльності.

У вимогах щодо розкриття інформації, згідно з прийнятим в Україні варіантом міжнародних стандартів, є багато прогалин, зокрема в галузі стратегій управління ризиками та параметрів ризиків, концентрації ризиків, оцінки фінансових інструментів, розкриття інформації про реальних власників та політики винагород тощо.

шень), встановлюють вимоги й до їх фінансового стану, ділової репутації тощо.

Даний законопроект враховує міжнародні стандарти пруденційного регулювання і нагляду за банками, а також рекомендації Базельського Комітету з питань банківського нагляду. Йдеться, зокрема, про виконання принципів ефективного банківського нагляду щодо визначення головних учасників (акціонерів) банку, забезпечення прозорості структури власності і джерел капіталу, встановлення контролю за володінням значною участю (контрольним пакетом) у банку.

Законопроект № 3669 знаходиться на розгляді в Комітеті з питань фінансів та банківської діяльності Верховної Ради України з 29 червня 2004 року. На жаль, з цього часу він так і не був переданий на розгляд до Верховної Ради.

КРАЩА ПРАКТИКА

В липні 2005 року Базельський комітет з питань банківського нагляду випустив консультативний документ "Удосконалення корпоративного управління в банківських установах", що був направлений на розгляд всім зацікавленим особам. Базельський Комітет очікує коментарів щодо даного документу до 31 жовтня поточного року. Цей документ, після того як буде закінчена робота над ним, повинен замінити Посібник Базельського Комітету з удосконалення корпоративного управління в банківських установах 1999 року.²

Справжній успіх реформ фінансового сектору, однак, залежатиме головним чином від організаційної ефективності самих банків.

Напрямки покращення

Хоча український банківський сектор і зробив декілька кроків у напрямку впровадження найкращої практики корпоративного управління, деякі питання все ще залишаються невирішеними. Серед таких слід виділити наступні:

1. Покращення прозорості та розкриття інформації про:
 - а) реальних власників;
 - б) політику винагород;
 - в) дивідендну політику;
 - г) наявність та зміст опублікованих річних звітів.
2. Ефективне (а не формальне) функціонування внутрішнього аудиту та створення аудиторського комітету.
3. Активна участь членів спостережної ради у стратегічному управлінні банком, а також створення та активне функціонування комітетів спостережної ради.
4. Залучення до складу спостережної ради незалежних директорів.

Висновок

У наступні роки відбудеться зростання української фінансової системи не тільки за розміром, але й за складністю, оскільки конкурентні сили набиратимуть дедалі більшої ваги, а фінансові ринки ставатимуть все більш розвиненими. Ми сподіваємось, що регулятивна база підтримуватиме здорове зростання та розвиток, та приділятиме особливу увагу покращенню пруденційного регулювання та нагляду. Справжній успіх реформ фінансового сектору, однак, залежатиме головним чином від організаційної ефективності самих банків.

ЗВЕРНЕННЯ ДО ЧИТАЧІВ

СТАНЬТЕ НОВИМ АВТОРОМ "КРУГЛОГО СТОЛУ"

Бюлетень "Круглий стіл" запрошує до співпраці авторів — практиків та науковців.

Наше видання зацікавлене публікувати статті з широкого спектру питань управління компаніями й бізнесом, фінансового менеджменту та стратегій інвестування. Головна умова, яку ми ставимо до пропонованих для опублікування статей, — їх максимальна практичність, прикладний характер. Тобто, кожна стаття повинна містити докладну розповідь про реальний досвід вирішення певної управлінської проблеми або питання чи про ефективну методіку, якою могли б скористатися в своїй діяльності власники бізнесу, керівники та провідні фахівці українських компаній. Особлива перевага надаватиметься

статтям, які містять практичні приклади і конкретні ілюстрації — описи, малюнки, діаграми, що полегшать використання викладеного матеріалу, а також які написані цікаво, якщо це можливо, у формі завершених повчальних історій.

Публікуючи свої статті на сторінках "Круглого столу", автори статей насамперед отримують можливість представити свої роботи широкій та авторитетній аудиторії — власникам бізнесу та керівникам майже семи тисяч компаній.

За додатковою інформацією звертатися до редактора бюлетеню Миколи Петричука — тел.: (044) 490-64-00 або електронною поштою за адресою — mpetrychuk@ifc.org.

² Проект "Корпоративне управління в банківському секторі України" переклав даний консультативний документ на українську мову і всі бажаючі можуть ознайомитися з ним, написавши на адресу: ukrainebanking@ifc.org.